

ONVERWOESTBARE SCHOONHEID UIT JAPAN

Roy Echtermeijer kocht op zijn negentiende zijn eerste Japanse zwaard. Daarna is hij zich enorm gaan verdiepen in Japanse zwaarden. De Samurai zwaarden, vervaardigd vanaf ongeveer 1100 na Christus, worden nog steeds op traditionele wijze gemaakt. Alleen zijn het nu kunstwerken.

TEKST: ANNE-ROSE HERMER

Katana Kiri

Op zijn achtste jaar kreeg Roy Echtermeyer een padvinderszakmes. Een simpel mes natuurlijk, maar vanaf dat moment werd zijn interesse gewekt voor messen. “Op mijn negentiende vond ik op een rommelmarkt mijn eerste Samuraizwaard. Ik heb het gekocht. Dat was in de zeventiger jaren. Mijn kennis over deze zwaarden was nog niet ontwikkeld. Achteraf was het wel een oud zwaard, maar geen Samurai-zwaard. Twee jaar later vond ik een heel goed zwaard bij een antiquair in Eindhoven. Vanaf dat moment ging ik wat vaker op antiekbeurzen kijken of op veilingen. Mijn belangrijkste doel was echter het vergaren van kennis over deze Japanse zwaarden. Dat was in die tijd niet zo eenvoudig. Internet moest nog uitgevonden worden

en veel boeken over Samuraizwaarden waren alleen in het Japans verkrijgbaar. Tegenwoordig zijn veel boeken gelukkig in het Engels vertaald. In 1978 ben ik lid geworden van de *Nederlandse Token Vereniging*, een vereniging ter bestudering en behoud van het Japanse zwaard. Een paar keer per jaar werden er lezingen georganiseerd in het *Museum Volkenkunde* in Leiden. Dat was heel leerzaam en daar ontmoette ik ook andere verzamelaars. Er zijn er niet zoveel in Nederland.”

Kijken, niet kopen

“Destijds waren vooral de boekhandel en de bibliotheek belangrijke vindplaatsen van informatie. Kennis vergaren vormt een belangrijk onderdeel van het verzamelen,

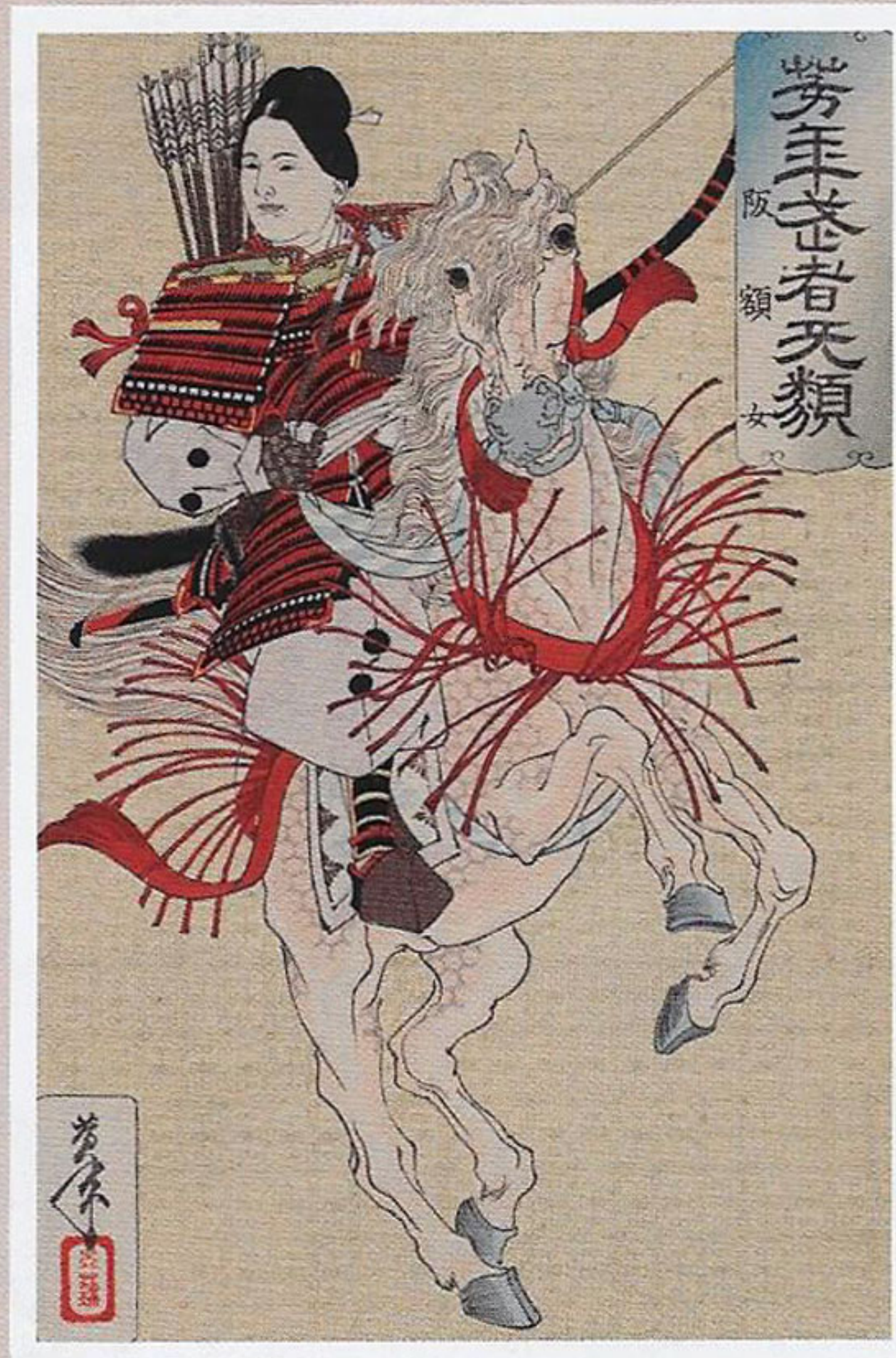
want het gaat om ingewikkelde materie. Verder was het niet eenvoudig om iemand te vinden die een Samuraizwaard wilde verkopen. Wie er een had, koesterde het. Het gevolg was dat er moeilijk aan te komen was en ook waren ze nogal prijzig.” Roy Echtermeyer stuitte wel eens op een Samuraizwaard, maar meestal kon hij er alleen naar kijken vanwege de prijs. Dit overkwam hem tijdens een vakantie in

Tsuba Peper

Hangaku Gozen door Yoshitoshi

Japans leger samoerai zwa
uit 1944.

Wenen. “Ik was nog jong en zag een schitterend zwaard bij een Weense antiquair. De prijs was om stijl van achterover te vallen. Zoveel geld had ik niet, maar ik ben het zwaard nooit vergeten.”

Leeftijd en een iets beter budget gingen hand in hand en op een moment kon hij het zich wel permitteren om zwaarden aan te schaffen. “Ik ben géén fulltime handelaar,

ik ben verzamelaar. Ik verkoop af en toe zwaarden, maar de opbrengst is bestemd voor de aanschaf van andere Samurai-zwaarden. Op een moment heb ik ook mijn eerste aankoop van de hand gedaan.”

Japan

In de loop van de jaren kreeg Echtermeijer steeds meer contacten in de ‘zwaarden-wereld’ en leerde hij Europese handelaren kennen uit Duitsland en Engeland. Zelf zat hij ook niet stil. “Ik ben een stuk of dertien keer in Japan geweest. Daar heb ik een aantal Samuraizwaarden gekocht. In Japan zijn ze zeer vereerd dat iemand van buiten hun land interesse in hun zwaarden heeft, maar er is nog iets. Ik ben op zoek naar een bepaald soort zwaarden en ik respecteer dat er een type zwaard is dat in Japan onder de noemer ‘nationaal erfgoed’ valt. Zwaarden die bijvoorbeeld in het bezit van een Shogun waren, blijven in Japan. Een Samuraizwaard dat van een keizer is geweest, is voor verzamelaars totaal onbereikbaar, zowel binnen als buiten Japan.

Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog hadden de Amerikanen de nodige Samuraizwaarden in beslag genomen, wat werd betiteld als oorlogsbuit. In de jaren zestig en daarna heeft de Amerikaanse ambassadeur Compton er voor gezorgd dat veel van deze zwaarden weer naar Japan terugkeerden. Dit werd door de Japanners zeer op prijs gesteld.”

Ambachtelijk

Vroeger werden de Samuraizwaarden gemaakt voor ‘de strijd’, maar tegenwoordig zijn het kunstobjecten. “Ze worden echter nog steeds op dezelfde ambachtelijke manier gemaakt. Daar is sinds 1100 na Christus weinig aan veranderd. Wat voor mij als verzamelaar belangrijk is, is de smid. Voordat je jezelf zwaardensmid mocht noemen, was je 10 tot 15 jaar in de leer. De eerste 5 à 7 jaar verrichtte je hand- en spandiensten. Binnen de gemeenschap was een smid een gerespecteerd man, maar een zwaardensmid was pas echt geslaagd als hij een opdracht kreeg om de wapens voor een clan te maken. Een Shogun was de leider van een bepaald deel van het land, maar hun gebied was opgedeeld en de bestuurder daarvan was een Daimyo. Hij bepaalde vaak welke smid in de prijzen viel. Het typische is dat de Shogun en de Daimyo vaak de prachtigste Samuraizwaarden bezaten, die overgin-

gen van vader op zoon zonder dat er ooit mee gevochten werd.”

Toch gebeurt dit wel vaker. “In Japan krijgen meisjes die veertien jaar worden een *doll set*, maar jongens die veertien worden krijgen hun eerste echte zwaard als teken van volwassenheid. Soms gaat het om een goedkope replica, soms gaat het om een echt Samuraizwaard.” Ook hier zitten zwaarden bij waarmee nooit is gevochten. De kwaliteit van het zwaard dat een jongen krijgt, heeft ook te maken met de positie van de vader of ouders en de inhoud van de portemonnee.

Karakter

Het vervaardigen van een zwaard begint bij rivierbeddingen met het zoeken naar ijzererts, dat wordt verwarmd in een klei oven van steen en klei. Dit heet een *tatara-oven*. Hier worden zand en ijzererts van elkaar gescheiden en er ontstaat een groot blok dat in grote plakken werd gehakt. “Een goede smid had de eerste keus, daarna waren de minder goede smeden aan de beurt. In ieder geval de smeden die geen opdracht van een Daimyo hadden om zwaarden voor een clan te maken. Overigens werd er voor een goed stuk ijzererts heel veel betaald. De smid sleep het ijzererts in plakken en legde die op elkaar met klei er tussen. Daarna werd het in de eigen oven gesmolten. Nu ontstonden er laagjes, want het materiaal werd omgebogen en weer dubbel gevouwen. Eerst twee laagjes, dan vier, acht, zestien, en zo verder tot honderdachtentwintig. De laagjes maakten het materiaal soepel en sterk. Ieder zwaard is anders, want het is handwerk. Overigens had een smid veel leerlingen. Daarom wordt er bij een smid gesproken over zijn school. Mijn interesse gaat uit naar de Koto-periode. Deze zwaarden zijn vervaardigd tussen 1200 en 1550. Het werk van een smid is herkenbaar

aan karakters, de signatuur van de smid, die op een zwaard staan dat door hem of zijn school vervaardigd is. Die karakters werden met een beitels in de angel, ofwel de *Nakago* van het zwaard getikt.” Hij geeft toe dat het voor minder fortuinlijke smeden in die tijd heel verleidelijk was om hun zwaard te signeren met de signatuur van een succesvolle smid. Soms is het heel moeilijk om het bedrog van het echte werk te scheiden omdat deze vervalsingen af en toe zeer knap zijn.

Tsuba

“Tussen het zwaard en het handvat zit een *tsuba*. Die kan rond, rechthoekig of vierkant zijn. Als het er niet zou zitten, dan bestond voor de strijder die met dit zwaard vocht het risico om zijn hand kwijt te raken. Sommige *tsuba*'s zijn werkelijk schitterend uitgevoerd en kunstwerkjes op zich. Niet voor niets heeft Roy Echtermeijer ook losse *tsuba*'s in zijn verzameling. Sommige *tsuba*'s zijn bewerkt met *cloisonné* of er staat een afbeelding van Boeddha op.”

“Een zwaard werd gedragen achter de *Obi* in een montering, die ook vaak schit-

terend versierd waren. Geen wonder, want de monteringen zijn net zo goed ware kunstwerken. Ze zijn bewerkt met fraaie voorstellingen of andere mooie afbeeldingen en ze glanzen je tegemoet. Een zwaard moest gepolijst worden om de smeedstructuur te kunnen bewonderen en de montering werd hoogwaardig gelakt. Het polijsten van een zwaard was een hoogstaand beroep in die tijd.”

“Een zwaard kan uit elkaar gehaald worden. De *tsuba* wordt verwijderd, net als het handvat van het zwaard. Op die manier is het mogelijk om het zwaard goed te onderhouden en eventuele roest of smeer te verwijderen. Na de strijd, of in vredetijd, werd de kling uit de montering gehaald en in een *Shira-saya*, een blankhouten schede gestoken om er voor te zorgen dat de kling droog en zonder vuil bewaard kon worden. Zo kon roestvorming door vocht, een bekend euvel in het oude Japan, voorkomen worden. ●

Op www.japanszwaard.nl staan zwaarden en *tsuba*'s. Ook als u niet van plan bent iets aan te schaffen, is het meer dan de moeite waard om even een kijkje te nemen.

Je oren schoonmaken met een Samuraizwaard

ENSCHDE - Roy Echtermeijer is vervent verzamelaar van het Samurai zwaard. Niet om het te kunnen hanteren – dat kan hij niet – maar omdat hij een jarenlange interesse heeft in de Japanse cultuur. Hij heeft meer dan 140 stuks van die kromme zwaarden in zijn kast liggen en vertelt dat ze niet alleen werden gebruikt om te vechten. Met de kleine onderdelen die extra aan het zwaard zaten kon je tussendoor ook je haar doen, je oren schoonmaken, eten of aardappels schillen.

Behalve verzamelen is Echtermeijer ook druk met het opknappen van zijn zwaarden. Er komt dan ook heel wat knutselwerk bij kijken. "Het handvat van het zwaard is gemaakt van rogge-huid, dat spul is keihard", vertelt Echtermeijer. Hij haalt een complete vissenhuid – met uitgesneden ogen – uit een van de la's onder de grote vitrinekast met zwaarden. "Na een behoorlijke tijd vergaat het materiaal en dan vernieuw ik het." Ook van het zijde, de dikke veter die om het handvat en om de schede van het zwaard zit, heeft Echtermeijer een voorraad in verschillende kleuren uit Japan. Als het zijde vergaat, vlecht hij een nieuwe om het zwaard. Het polijsten van het zwaard kan Echtermeijer niet. "Daar zijn zo'n twaalf natuurstenen voor nodig

Roy Echtermeijer toont een van zijn 140 Samurai zwaarden. Al heel lang is hij geïnteresseerd in de Japanse geschiedenis en cultuur. (foto: Robert Hoetink)

en dat handwerk kunnen ze allen in Japan." Het duurt dan ook een half jaar om een Samurai zwaard te maken, want het is volledig handwerk en zo'n zwaard bestaat uit 1100 tot 1300 laagjes smeedwerk.

Echtermeijer heeft al lang een enorme interesse in de Japanse cultuur en geschiedenis. "Het Japanse zwaard was hét middel om je te verdedigen. Japan was in het verleden een erg gewelddadige natie." Hij vindt het Japanse zwaard een 'heel specifiek zwaard'. "Toen wij vroeger nog met simpel blik aan de gang waren, was er in Japan al hoogwaardig staal ontwikkeld mét snijwaarde." Echtermeijer is lid van de Nederlandse Token Vereniging, de vereni-

ben, doe ik in de verkoop. Mijn niveau stijgt en ik koop andere ervoor terug." Echtermeijer is net teruggekomen van een zakenreis in Japan. Hij start samen met een Japanse handelaar van AOI Art een consignatiebusiness, waarbij Echtermeijer materiaal uit Japan beschikbaar stelt aan verzamelaars. "Nu verkoop ik vooral uit eigen voorraad en soms wordt me gevraagd iets voor een ander te verkopen. Ik werk al tien jaar samen met deze Japanner. Hij heeft meer dan zeshonderd zwaarden en als iemand graag een zwaard van hem wil kopen, kan ik dit voor hem regelen." De prijs van een zwaard is van meerdere factoren afhankelijk, zoals de smid die het zwaard heeft gesmeed en de

steeds meer de nadruk gelegd op het uiterlijk van het zwaard. "Veel zwaarden hebben bijzondere versiering, alles wat je terugvindt heeft te maken met traditie", vertelt Echtermeijer. Hij heeft een aantal bijzondere soorten in zijn kast liggen. Zelfs zwaarden waarmee een motief is gemaakt in de hardingslijn, waar het snijvlak begint!

Een Samuraizwaard is net een puzzel. Het bestaat uit allerlei losse onderdelen die door één bamboepennetje aan elkaar worden gehouden in het handvat. "Als het zwaard even niet werd gebruikt, werd het snijvlak opgeborgen in een houten bewaarschede", weet Echtermeijer. De Tsuba is de steekplaat of handguard van het

waardoor je ze kan gebruiken als chopsticks (eetstokjes) en waarmee je je oren schoon kan maken. Eén heel bijzonder zwaard, waarover Echtermeijer maar één keer in een boek heeft gelezen, is het zwaard met een geheim vak voor Japans geld. "Ik kwam het op een Duitse beurs tegen. Het rammelde en de handelaar vertelde dat het zwaard niet zo stevig was, maar ik wist direct dat ik hét zwaard had gevonden."

**Kiwanis
rijdt voor
goed doel**

**Dames EHV
zijn bijna
kampioen**

ENSCHDE - De dames van hockeyvereniging

FOTO CHAREL VAN TENDELOO

Roy Echtermeijer is gefascineerd door de Japanse smeedkunst: 'Vooral tussen 1200 en 1300 maakten de Japanse scholen fenomenale zwaarden.

1500 laagjes staal

Als kind was Roy Echtermeijer al gefascineerd door messen. En dan praten we niet over een gewoon keukenmes, maar over zo'n vernuftig

troepen van de leenheer een hoge status. De film 'The Last Samurai' met Tom Cruise in de hoofdrol geeft redelijk weer hoe het feodale systeem aan

zwaarden. De smeden waren verbonden aan een bepaalde school. Die scholen waren per provincie opgedeeld. De technieken werden van vader op

leen het polijsten, een gespecialiseerde klus, besteedt hij uit. Zwaard en montering bepalen samen de status. Iedere Japanse soldaat droeg een zwaard.